

creative process. That is why activities requiring creativity, including such as «The art of ballet master», «Preparation of concert performances», «Methodology of teaching in children's choreographic collectives» have to go beyond strict control of the individual. The article is focused on the use of nonlinear dialogues which can be used to create choreographic image. The author believes that training using non-linear dialogue aimed at training skills of choreographers can teach students new experience for these conditions, sense new reactions that appear in the process of mental reflection of imagination, unexpected emotions. Such training, according to the author, requires the interaction of all disciplines.

Key words: *nonlinear thinking, synergy, choreographic education, Arts, contemporary pedagogical process.*

УДК 7. 05 ; 378. 09 (477. 43 / 44) “20” (045)

Підгурський О.С.,
викладач
(м.Хмельницький)

Дизайн-освіта у ВНЗ м.Хмельницького на початку ХХІ ст.

У статті здійснено аналіз досліджень та публікацій з проблеми розвитку дизайн-освіти України та м.Хмельницького зокрема. Виявлено факт недослідженості питання мистецької освіти на Хмельниччині. Розглянуто основні етапи становлення та розвитку вищих навчальних закладів, що надають освіту дизайнерського спрямування. Нами встановлено, що в межах м.Хмельницького у сфері дизайну освітні послуги надають 2 професійно-технічні училища: Хмельницьке вище професійне училище №25 та Хмельницький професійний ліцей. Навчання в обох закладах здійснюється на основі державного стандарту професійно-технічної освіти. Нами встановлено, що ці заклади системи профтехосвіти вже багато років залишаються основними навчальними закладами, де готують робітників масових професій.

Серед вищих навчальних закладів міста дизайн-освітою займаються Хмельницький національний університет та Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія.

З'ясовано, що випускники Хмельницького національного університету зайняті у різних сферах діяльності дизайнера: установи, підприємства, будинки моделей та фірми, що займаються дизайнерським проектуванням та дослідженнями в галузі дизайну.

Виявлено, що у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії одним із пріоритетних завдань є розвиток художньої творчості студентів - майбутніх учителів – невід'ємної складової їх професійно-практичної підготовки.

Ключові слова: *Дизайн, дизайн-освіта, освіта на Хмельниччині, педагогічна освіта, професійно-технічна освіта.*

Постановка проблеми у загальному вигляді...Дизайн стає частиною повсякденної культури, починає активно впливати не тільки на людину, а й на культуру і суспільство. Саме тому дизайн-освіта займає пріоритетне місце у загальній системі українського дизайну та у системі дизайнерської освіти.

На Хмельниччині, як і в Україні в цілому, дизайнерська професія стверджувалась на ґрунті технократичних уявлень про дизайн та дизайнерів. Як переконливо доводить В.Даниленко, з числа художників України кінця ХІХ – початку ХХ ст., а також у 1920-30-ті роки, можна назвати два або три десятки людей, творчість яких певною мірою торкалася дизайнерської галузі. Проте серед інженерів-конструкторів кількість фахівців, які мали художню підготовку та у своїй проектній роботі осмислювали естетичні проблеми техніки, налічувалися сотні. Тож дизайнери поступово почали закріплюватися у промисловості як постійні працівники. Складалися певні організаційні форми їх функціонування та водночас відбувалася диференціація дизайнерських спеціалізацій. На думку дослідника, велика кількість спеціалізацій сучасного дизайну об'єднується трьома основними його гілками – дизайном промислових виробів, графічним дизайном, дизайном середовища. В.Даниленко акцентує увагу на тому, що, незважаючи на те, що кожна з гілок сучасного дизайну поділяється на велику кількість спеціалізацій, методологічні принципи діяльності дизайнерів усередині кожної гілки залишаються спільними, лише з деяким коригуванням на особливості об'єкта розробки [1].

В Україні налічується біля 73 закладів, що займаються підготовкою фахівців з дизайну [9]. Навчальні заклади, що надають освіту з дизайну, розташовані у різних містах країни: Ужгород, Мукачево, Вінниця, Харків, Київ, Львів, Івано-Франківськ, Херсон, Луганськ, Луцьк, Полтава, Рівне, Умань, Чернігів, Тернопіль, Житомир, Донецьк, Одеса, Сімферополь. Не стало винятком і місто Хмельницький.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми...

Проблеми розвитку дизайну та дизайн-освіти досліджували О.І.Генесаретський (методологічні та гуманітарно-художні проблеми дизайну), Є.М.Лазарев (дизайн як техноестетична система), О.В.Вишневіська (дизайн як засіб розвитку творчих здібностей особистості), В.Ф.Сидоренко (проектна культура та естетика дизайнерської творчості), П.М.Татівський (теорія та історія дизайну), В.М.Косів (проблеми графічного дизайну та глобалізаційні процеси сучасності), І.Я.Герасименко (технології виробництва художньо-конструкторського формотворення). Окремі аспекти становлення і розвитку дизайн-освіти в Україні та за кордоном досліджували С.І.Нікуленко, А.П.Павлів, С.О.Чебоненко, В.Я.Даниленко та ін.

Виявлено, що дизайн-освіта Хмельниччини та м.Хмельницького зокрема у попередніх дослідженнях не отримала чіткого визначення та широкого дослідження, автори лиш опосередковано говорять про існуючі в місті навчальні заклади та сферу їх діяльності, проте всі ці матеріали, безперечно, вказують на розуміння ваги художньої освіти м.Хмельницького та дизайн освіти зокрема.

Проте проблема дизайнерської освіти на Поділлі не була предметом спеціального дослідження. Науковці лише поверхово торкалися окремих аспектів її розвитку, відокремлено розглядали педагогічну діяльність певних художників-дизайнерів. Залишалися невідомими прізвища багатьох фахівців, творчі і педагогічні пошуки яких стали основою для становлення і розвитку професійної дизайнерської освіти в регіоні.

Формулювання цілей статті... Метою написання статті є проаналізувати процес розвитку дизайн-освіти м.Хмельницького кінця ХХ – початку ХХІ ст. в контексті загальної художньої освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу... Як показало вивчення досліджуваного об'єкта, дизайн-освіта в нашій державі мала фрагментарний характер, зазнавала досить значного ідеологічного впливу, що негативно позначалося на розвитку дизайнерської творчості, створенні якісних естетично оформлених виробів.

Головними чинниками, що обумовлюють формування сучасної теорії та методики дизайну, є гуманізація середовища життєдіяльності людини в умовах розвитку освіти України. Тому важливим методологічним аспектом розвитку та використання дизайну є розуміння необхідності виходу людини з-під влади штучного техносвіту, який має здійснюватися за рахунок взаємодії людини і техніки в дизайнерській освіті.

Міністерство освіти і науки України є центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері професійно-технічної освіти, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Згідно із державним замовленням у межах м. Хмельницького діє два професійно-технічні заклади, що надають освітні послуги в галузі дизайну, а саме: Хмельницьке вище професійне училище №25 та Хмельницький професійний ліцей №8.

Навчання в обох навчальних закладах здійснюється на основі державного стандарту професійно-технічної освіти (ДСПТО 7324.1 D26022-2006) [2]. Згідно з цим стандартом та навчальним планом випускники отримують професію «Живописець. Оформлювач вітрин, приміщень та будівель».

Хмельницьке вище професійне училище № 25 - це державний заклад освіти третього атестаційного рівня, що забезпечує реалізацію потреб громадян у професійно-технічній освіті, оволодінні робітничими професіями, спеціальностями, кваліфікацією відповідно до їхніх інтересів, здібностей.

Середнє професійно-технічне училище № 25 було створене у 1987 р. (наказ Міністерства освіти України від 23 червня 1987 року № 279). З вересня 1993 р. училище реорганізоване у вище професійне.

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 1 червня 1995 року № 157 на базі Хмельницького ВПУ № 25 створено експериментальний педагогічний майданчик. Темою дослідження є «Управління професійно-технічними навчальним закладом в умовах переходу до ринкових відносин».

Підготовка фахівців в училищі здійснюється на основі базової загальної середньої освіти.

Підготовка спеціалістів проводиться за замовленням підприємств, організацій та за індивідуальними угодами з громадянами.

Згідно з наказом Міністерства освіти України від 6 листопада 1997 року №398 на базі Хмельницького ВПУ № 25 був створений Навчально-тренувальний центр (НТЦ), де запроваджується адаптована до умов України західна технологія підготовки фахівців для підприємницької діяльності [4].

На базі повної загальної середньої освіти навчально-тренувальний центр здійснює підготовку за такими спеціальностями: «Комерційна діяльність», «Діловодство», «Дизайн».

На відміну від Вищого професійного училища №25 Хмельницький професійний ліцей здійснює набір студентів не лише на базі 9, а й на базі 11 класів. При цьому строк навчання за професією «Живописець. Оформлювач вітрин, приміщень та будівель» скорочується з трьох до півтора року.

Хмельницьке професійно-технічне училище №8 (таку назву мав ліцей з 1985 до 2003 року) створене на базі обласного виробничого об'єднання «Хмельницькгаз» і Хмельницького обласного житлово-комунального господарства на основі спільного наказу Державного комітету України по професійно-технічній орієнтації і Міністерства житлово-комунального господарства України №180/126 від 11.06.1985р. 15 жовтня 1985 р. були зараховані перші 222 учні на такі спеціальності: лаборант хімічного аналізу; слюсар по контрольно-вимірювальних приладах і автоматиці; слюсар з експлуатації; електрозварювальник. Підготовка велась паралельно із здобуттям середньої освіти [8].

Загальна характеристика професії на 2012-13 н.р.: навчальний заклад готує кваліфікованого робітника, який займається оформленням будинків, інтер'єрів, виставок, вітрин, стендів. Володіє засобами образотворчого декоративно-прикладного мистецтва.

За час навчання студенти здійснюють художньо-оформлювальні роботи в театрах і концертних залах, дитячих садках і бібліотеках, в кафе і магазинах, в адміністративних і житлових будинках, долучаються до реставрації пам'яток історії і культури. Оформлювачі працюють в складі творчих виробничих об'єднань або індивідуально.

Випускник повинен опанувати технологію приготування ґрунтів, красок, емалей та прийоми роботи з ними, принципи виробничої естетики, основи кольорознавства, закони змішування кольорів та правила їх підбору. Виконує оформлювальні роботи з допомогою сучасних матеріалів: самоклеючих плівок, пластиків, плиток та металів [5].

Для повного виконання навчальних планів та програм відповідно до вимог Держстандартів учні ліцею проходять виробниче навчання в умовах виробництва та виробничу практику на підприємствах міста. Учні ліцею отримують повну підготовку відповідної кваліфікації, відпрацьовуючи програму практики на базових підприємствах.

Вища дизайн-освіта у м. Хмельницькому надається у двох навчальних закладах, що пропонують отримати освіту за фахом «Дизайн», «Дизайн середовища», «Моделювання швейних виробів», «Дизайн ландшафту», «Дизайн реклами». Цими закладами є Хмельницький національний університет та Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія.

Хмельницький національний університет – найбільший на Поділлі вищий навчальний заклад, який готує спеціалістів з багатьох галузей знань і проводить навчальну, методичну, наукову та виховну роботу. Університет був заснований у 1962 р. За час свого існування він пройшов шлях від загальнотехнічного факультету Українського поліграфічного інституту до Хмельницького національного університету, який має найвищий IV рівень акредитації.

Факультетом, де готують фахівців у галузі дизайну, є «Факультет технологій та дизайну». Він був створений у 1967 р. [7].

Одним із напрямків у сфері дизайну одягу є підготовка бакалавра зі швейного виробництва, яка завершується набуттям робітничої професії і присвоєнням виробничого розряду. При факультеті функціонує студентський Будинок моделей і школа манекенниць. Студенти факультету – постійні учасники міжнародних і всеукраїнських конкурсів моди, на яких виборують високі місця.

Кафедри тісно співпрацюють з підприємствами, організаціями, закладами та фірмами міст і областей України шляхом розробки рекомендацій щодо покращення їх діяльності на підставі угод про творчу співдружність і господарчих договорів. Інститут налагодив зв'язки з багатьма провідними навчальними та науковими закладами України.

На факультеті функціонують магістратура, аспірантура і докторантура. З 2005 р. діє спеціалізована вчена рада із захисту кандидатських дисертацій за спеціальностями «Технологія взуття, шкіряних виробів і хутра» і «Технологія текстильних матеріалів, швейних і трикотажних виробів».

За 5 спеціальностями на факультеті навчається близько 1000 студентів денної та заочної форм навчання. Сьогодні на факультеті технологій і дизайну працює 103 викладачі, з них 3 доктори наук, професори, 52 кандидати наук, доценти. Відсоток викладачів з науковими ступенями на факультеті складає 70,1%.

Під час навчання студенти отримують фундаментальну художню підготовку з малюнка, живопису, композиції, дизайну, історії мистецтв, історії одягу та матеріальної культури, основ рекламної діяльності та новітніх технологій. Студенти за 4-х річний термін отримують базову вищу освіту «бакалавр мистецтва», після чого можуть продовжити навчання впродовж 1 року і отримати освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст» зі спеціальності «Дизайн» наступних спеціалізацій: «Дизайн одягу», «Дизайн інтер'єру і меблів» «Графічний дизайн та реклама».

У 2005 р. до числа вищих навчальних закладів, що готують спеціалістів галузі мистецтва в цілому та дизайну зокрема, долучилась Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Цей заклад один з найдавніших на теренах Поділля. З часу відкриття педагогічних курсів у м.Проскурові в 1921 р., заклад істотно змінився. Поступово розвиваючись з педкурсів у педтехнікум, педучилище, педагогічний коледж, гуманітарно-педагогічний інститут, гуманітарно-педагогічна академія перебувала й перебуває у центрі подій освітнього життя України на різних етапах її історичної минувшини [6].

Факультет мистецтв було створено на базі музично-педагогічного факультету. Підготовка студентів на факультеті здійснюється за такими спеціальностями: «Музичне мистецтво»*, «Образотворче мистецтво»*, «Хореографія»*, «Театральне мистецтво». З 2005 р. випусковою на спеціальності «Методика середньої освіти. Образотворче мистецтво» є кафедра «Теорії та методики мистецтв» [3].

Із 2010 р. прийом студентів образотворчого відділення здійснюється на базі повної загальної середньої освіти. Навчання здійснюється за денною формою впродовж 5 років. Результатом навчання є отримання диплома освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» (4 роки), «спеціаліст» (1 рік).

У 2013 р. рішенням вченої ради академії відбулася реконструкція факультету мистецтв. Випускову кафедру образотворчого відділення реформовано у кафедру «Образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва».

Під час навчання на образотворчому відділенні студенти отримують кваліфікацію «Вчитель образотворчого мистецтва та художньої культури» з додатковою спеціалізацією «Дизайн реклами» та «Ландшафтний дизайн».

Окрім основних профілюючих предметів, передбачених навчальним планом студенти вивчають ряд дисциплін варіативної частини, що дає підставу для отримання додаткової спеціалізації з дизайну. Для спеціалізації «Дизайн реклами» це історія графічного дизайну, основи зовнішньої реклами, комплексне проектування (основи фірмового стилю), макетування, теорія і практика реклами, проектна графіка, спеціалізація в рекламі, маркетинг в рекламі, комп'ютерна графіка.

Дизайнерська діяльність студентів Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії повною мірою реалізовується під час підготовки ними індивідуальних творчих проектів. Готуючи майбутніх учителів-дизайнерів до педагогічної діяльності, у закладі їх навчають реально застосовувати проектні підходи до освіти, як це зробили у виробництві піонери дизайну – теоретики та практики предметної творчості.

Висновки... Простеживши етапи розвитку вищих навчальних закладів м.Хмельницького, робимо висновок, що дизайн-освіта знаходиться на етапі свого становлення та розвитку. Прослідковується тенденція до підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу та самоосвіти студентів. Дизайнерська підготовка проводиться не лише в технічних вузах, а й у педагогічному навчальному закладі міста. Крім того, використання майбутніми дизайнерами мистецьких знань у викладацькій діяльності відіграє важливу роль у творчому розвитку особистості учня. У процесі навчання створюються можливості для гармонізації емоційних і логічних компонентів діяльності учнів, реалізації їхнього творчого потенціалу.

Таким чином, підсумовуючи результати нашого дослідження зазначимо, що активізація дизайнерської освіти м.Хмельницького та, певною мірою, дизайнізація деяких інших освітніх галузей є ознакою часу і цей процес має тенденцію до продовження у XXI ст.

Спираючись на об'єктивні фактори та розумно використовуючи закордонний досвід, є чимало шансів для продуктивного розгортання в м.Хмельницькому навчальних процесів і розвитку сучасної дизайнерської освіти.

Список використаних джерел і літератури:

1. Даниленко В. Д. Дизайн [Текст]: підручник для вищих навч. закладів / Володимир Якович Даниленко. – Харків: ХДАДМ, 2003. – 320 с.
2. Державний стандарт професійно-технічної освіти: ДСПТО 7324.1 D26022-2006 [Чинний від 2006-07-06]. – К. : Міністерство освіти і науки України, 2006. – 180 с.
3. Кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kgpa.km.ua/?q=kafmystectv>
4. Навчально-тренувальний центр на базі 11-ти класів // Вище професійне училище №25 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vpu25.km.ua/navchalno-trevalnyj-tsentr-na-bazi-11-ty-klasiv/>
5. Офіційний сайт Хмельницького Професійного ліцею [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.proflcey008.km.ua/>.
6. Офіційний сайт Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kgpa.km.ua/>
7. Факультет технологій та дизайну Хмельницького національного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khnu.km.ua/root/page.aspx?r=3&p=372>.
8. Хмельницький професійний ліцей // Професійно-технічна освіта в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://proftekhosvita.org.ua/uk/establishment/detail/hmelnytskij-profesijnyj-litsej/>
9. Червенко К. М. Дизайнерська освіта в Україні: традиція та інновації / К. М. Червенко // IX Культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва «Концептуальні проблеми розвитку української культури у світлі підготовки і проведення 2012 року як року культури та відродження музеїв в Україні» : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (том 1), Київ, 2-3 червня 2011 р. — К. : НАКККиМ, 2011. – 252 с.

Транслітерований список літератури:

1. Danylenko V. D. Dyzain [Tekst]: pidruchnyk dlia vyshchych navch. zakladiv. Kharkiv: KhDADM, 2003, 320 p.
2. Derzhavnyi standart profesiino-tekhnichnoi osvity: DSPTO 7324.1 D26022-2006 [Chynnyi vid 2006-07-06]. K.: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2006, 180 p.
3. Kafedra obrazotvorchoho ta dekoratyvno-prykladnoho mystetstva [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu:<http://kgpa.km.ua/?q=kafmystectv>
4. Navchalno-trevalnyi tsentr na bazi 11-ty klasiv // Vyshche profesiine uchylshche #25 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://vpu25.km.ua/navchalno-trevalnyj-tsentr-na-bazi-11-ty-klasiv/>
5. Ofitsiyni sait Khmelnytskoho Profesiinoho litseiu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.proflcey008.km.ua/>.
6. Ofitsiyni sait Khmelnytskoi humanitarno-pedahohichnoi akademii [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.kgpa.km.ua/>
7. Fakultet tekhnolohii ta dyzainu Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu // Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.khnu.km.ua/root/page.aspx?r=3&p=372>.
8. Khmelnytskyi profesiyni litsei // Profesiino-tekhnichna osvita v Ukraini [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://proftekhosvita.org.ua/uk/establishment/detail/hmelnytskij-profesijnyj-litsej/>
9. Chervenko K. M. Dyzainerska osvita v Ukraini: tradytsiia ta inovatsii // IKh Kulturolohichni chytannia pamiati Volodymyra Podkopaieva “Kontseptualni problemy rozvytku ukrainskoi kultury u svitli pidhotovky i provedennia 2012 roku yak roku kultury ta vidrodzhennia muzeiv v Ukraini” : zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (tom 1), Kyiv, 2-3 chervnia 2011 r. K. : NAKKKiM, 2011, 252 p.

Аннотація

**Дизайн-образование в ВУЗах г.Хмельницкого в начале XXI века
Підгурський А. С.**

В статье осуществлен анализ исследований и публикаций по проблеме развития дизайн-образования Украины и Хмельницкого в частности. Выявлен факт неисследованности вопроса художественного образования на Хмельнитчине. Рассмотрены основные этапы становления и развития высших учебных заведений, предоставляющих образование дизайнерского направления. Нами установлено, что в пределах г.Хмельницкого в сфере дизайна образовательные услуги оказывают 2 профессионально-технические училища: Хмельницкое высшее профессиональное училище №25 и Хмельницкий профессиональный лицей. Обучение в обоих учебных заведениях осуществляется на основе государственного стандарта профессионально-технического образования. Нами установлено, что эти заведения системы профтехобразования уже много лет остаются основными учебными заведениями, где готовят рабочих массовых профессий. Среди высших учебных заведений города дизайн-образованием занимаются Хмельницкий национальный университет и Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия.

Выяснено, что выпускники Хмельницкого национального университета заняты в различных сферах деятельности дизайнера: учреждения, предприятия, дома моделей и фирмы, занимающиеся дизайнерским проектированием и исследованиями в области дизайна.

Выявлено, что в Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии одной из приоритетных задач является развитие художественного творчества студентов - будущих учителей - необходимой составляющей их профессионально-практической подготовки.

Ключевые слова: Дизайн, дизайн-образование, образование на Хмельнитчине, педагогическое образование, профессионально-техническое образование.

Summary

**Design-education in higher educational establishment of Khmelnytskyi at the beginning
of the XX century
Pidgurskiy O. S.**

Analysis of the researches and publications on the problem of the development of design education of Ukraine and the city Khmelnytskyi in particular has been done in the article. The main stages of forming and development of higher educational establishments, offering education of design direction have been studied. We determined that within the boundaries of the city Khmelnytskyi in the sphere of design educational services are offered by 2 professional-technical colleges: Khmelnytskyi higher professional school N25 and city Khmelnytskyi professional lyceum. Education in both educational establishments is carried on the basis of the state standard of professional-technical education. We determined that these establishments of the system of professional education for many years remain the basic educational establishments preparing workers of mass professions.

Among higher educational establishments of the city, Khmelnytskyi National University and Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy teach design education.

It is cleared up that the graduates of Khmelnytskyi National University are involved in different spheres of a designer's activity: establishments, enterprises, fashion centers and the firms, which work with the design projecting and researches in the branch of design.

It is determined that in Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy one of the prior tasks is development of artistic creative work of students - future teachers - the integral part of their professional-practical preparation.

Key Words: design, design-education, education in Khmelnytskyi region, pedagogical education, professional-technical education.